СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДИЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 298. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 21. грудня, 1929. VOL. XXXVII. No. 298. Jersey City, N. J., Saturday, December 21, 1929. THREE CENTS.

ЧЕНДЛЄР ПРО ОБОРНСЬКУ ТЮРМУ

КАЖЕ, ЩО ТАМ ПАНУВАВ ТЕРОР З БОКУ БЕЗНАДІЙНИХ ЗЛОЧИНЦІВ. АЛЕ ПРИЗНАЄ, ЩО ВЯЗНІВ ЗЛЕ КОРМИЛИ Й ОДЯГАЛИ.

ОЛБАНІ, 20 грудня. — Полковник Джордж Ф. Чендлер предложив ґовернорови Рузвелтови звіт про відносини в оборнській тюрмі. Чендлер твердить, що вязні були під впливом „Мючуел Велфейр Ліг", себто організації вязнів, якої провід знаходиться в руках самих найгірших кримінальників. Чендлер заявляється за розвязанням тої організації, але не противиться установленню нової установи, яка могла би представляти жалоби з боку вязнів.

У своїм звіті підносить Чендлер далі, що вязниця в Оборн не має відповідних приміщень і заявляється за тим, щоби негайно вжити нових будинків для приміщення вязнів. Чендлер домагається негайної поправи подаваної вязням поживи, як і кращої та теплішої одежі.

ДОХОДЯТЬ, ЧИ ЗРАДИВ ВОЄННІ ТАЙНИ.

ВАШИНҐТОН, 20 грудня. — Сенатський комітет, який розслідже пропаґанду лабіїстів, віддав департаментови війни справу ґенерал-майора Кровдена, котрий був у своїм часі амбасадором на Кубі. З доходжень, які ведено в справі тарифи на цукор з Куби, вийшло, що ґенерал Кровден мав висказатися про воєнні пляни ґенерального штабу, відносячіся до оборони Филипин.

ДОСЛІДИ НАД АМЕРИКАНСЬКИМ ЖИТТЯМ.

ВАШИНҐТОН, 20 грудня. — Президент Гувер назначив Веслея Мичеля, професора економії в Колюмбійськім університеті, головою комісії учених, котрі будуть займатися змінами, які зайшли за останні часи в американськім життю.

Комісія буде це розслідживати три роки. Досліди будуть вести самі експерти. Буде тут ходити про соціяльні зміни, родинні, виховавчі і т. п.

НОВА ФОНТАННА У ВАШИНҐТОНІ.

ВАШИНҐТОН, 20 грудня. — Посол Вотсон заявив, що коли конґрес погодиться, то Пенсилвенійський стейт побудує своїм коштом на Пенсилвенійській евені у Вашингтоні величаву фонтанну, щоби причинитися до прикраси столиці.

ЧОТИРИ ДНІ МРАКИ.

НЮ ЙОРК, 20 грудня. — 45 кораблів не виїхало з нюйорської пристані ізза густої мраки, яка залягала над містом 4 дні. Затонувший корабель „Форт Вікторія" був наукою для других. Ніхто не хотів брати ризика й випливати серед мраки.

ДОБРА ГОРІВКА — ПОМІЧ ФАРМЕРАМ.

ВАШИНҐТОН, 20 грудня. — Посол Блек з Ню Йорку заявив у палаті послів, що стейт Айова нічого не потребує, а тільки доброї горівки. Це була відповідь послови Дикенсонови з Айови, котрий нарікав на важке положення фармерів. Блек подав, що вистарчає одної четвертини збіжевої продукції Айови, щоби випродукувати алькоголь, якого вистарчило би для Ню Йорку на шість місяців. Тоді й люде мали би що доброго випити і фармери краще жилиб. А так фармер банкротує, а бутлеґери їздять у лімузинах.

БИРД НАГОРОДЖЕНИЙ МЕДАЛЕЮ.

НЮ ЙОРК, 20 грудня. — Полярний дослідник Бирд одержав дуже рідке й визначне відзначення з рамени Американського Ґеоґрафічного Товариства, а це Столітну Медалю Давида Ливинґстона.

РОЗСТРІЛЯЛИ ЗАГОВІРНИКА.

НОҐАЛЄС (Мексико), 20. грудня. — Розстріляно ґенерала Карльота Букета за те, що мав підготовляти повстання в користь Хосе Васканселоса, провалившогося при послідних виборах кандидата на президента Мексика.

НЕ ДАЮТЬ ВІДПОЧАТИ.

МЕКСИКО СИТІ, 20 грудня. — Бувший президент Каес заповів, що він відтягається від публичного життя і віддається фармерству. Та кажуть, що край потребує „залізної руки" Каеса і йому не легко буде це зробити.

ДАР НА УНІВЕРСИТЕТ.

НЮ ЙОРК, 20 грудня. — Померший полковник Генри Секет, адвокат з Ню Йорку, оставив майно на суму $1,000,000. Три четвертини того маєтку записав на Корнельський університет, на котрім він студіював право.

ХОРИСТКИ НЕ ДОПИСАЛИ.

НЮ ЙОРК, 20 грудня. — Нюйорські хористки хотіли доказати, що вміють не тільки добре співати і танцювати, але ще й добре думати, а принаймні не гірше від дівчат, котрі ходять до каледжів. В готелю Лексинґтон відбувся публичний іспит, яким проводив як суддя видавець Горес Ливрайт. Поставлено найздібніших хористок і дівчат з Ґонтер каледжу. Вислід був такий, що найкращі відповіди хористок навіть не дорівнували відповідям тих дівчат з каледжу, які давали найгірші відповіди.

ВІЛЬНА РОБОТА Й РОБОТА ВЯЗНІВ.

НЮ ЙОРК, 20 грудня. — Стейтовий комішенер поправи, Реймонд Кіб, твердив перед Стейтовою карною комісією, що коли брати під увагу видатність праці, то робота вязня дорівнює тільки на 10% роботі вільного чоловіка.

МОСКВА РАДІЄ.

Москва святкує підписання Караханом договору з Туреччиною про приязні стосунки. Договір цей принаймні два роки має залишитися правосильним. Одним з головних пактів є той, що жадна сторона, підписавша договір, не може вести переговорів з третою стороною, не повідомивши другу сторону.

БЮТЬ ЖИДІВ.

В Румунії, в яскому університеті, студенти Румуни побили тяжко студентів Жидів. Бійка була така сильна, що довелося для втихомирення її викликати до університету поліцію та військо. 16 жидівських студентів побито, а 6 між ними тяжко.

СУДЯТЬ ЗА ВБИВСТВО МАТРОСА.

Еспанський суд в Кадеці судить доктора Франчечі за вбивство на морю матроса його сорок-ступневого яхту. Франчечі плив з Південної Америки до Европи на маленькім вітрильнім яхті. По дорозі з Південної Америки на Бермуди він заїздив до Злучених Держав, де був на приняттю у президента Гувера та нюйорського посадника Вокера.

Обвинувачений говорить, що він убив матроса, боронючись проти його нападу на морю. Прокуратор говорить, що Франчечі вбив матроса тому, що на його яхті знайшовся багатий Лопез, який таємно всів до яхту. Отож треба було вертатися до Америки, або позбавитися одного, бо инакше не вистарчилоб харчів і води для переїзду через океан.

СТАРУХА ЗАМОТАЛАСЯ ЗА ДРІТ І ЗАМЕРЗЛА.

Максина Базільо, 72-літня мешканка околиці Сифтону, Ман., пішла оноді до сусіди. Вертаючи вечером до дому, перелазила через дротяний пліт, зачіпила на нього і, старáючись освободитися, замоталася так, що не могла рушитися з місця тай так і замерзла. Так її і найдено на плоті.

ОТ ВАМ УКРАЇНІЗАЦІЯ.

Всупереч ріжним востоим постановам, у Київі залишається ввесь час на роботі коло 7 тисяч службовців, що не знають української мови (з них 4,000 ухилилися від перевірки зовсім). По сільських районах ще гірше, бо там першу катеґорію мають лише 17 відсотків службовців, а 44.5 відс. зовсім не зявилися на перевірку. Усе те свідчить, що українізація, як пише сам „Комуніст", — „має сутоформальний характер і провадиться лише під адміністративним тисненням окружної комісії українізації". При становищі такому, коли українська мова в урядах не вживається, навіть ті з урядовців, що мали І. катеґорію, забувають мову і між ними в Київі установлено 14 відс. рецедиву. Комісія по українізації ґрається далі в пропозицію керівникам установ звільнити із служби тих службовців, що ще української мови не знають. — При центральних установах для високих совітських урядовців, яким не припадає вчащати на курси української мови, зорґанізовано т. зв. „консультацію мови та українознавства". Слухачі відвідують її лише раз на тиждень і консультант дає їм певні завдання та перевіряє виконання старих завдань. Іспитів консультація не провадить, а кваліфікує знання слухачів у процесі навчання.

ПОШУКУЄМО 26 УКРАЇНЦІВ З $100.

БРАТСТВО СВ. ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ, ВІДДІЛ 76 У. Н. СОЮЗА В НЮАРКУ, НЮ ДЖЕРЗИ, ПЕРЕСИЛАЮЧИ $100 НА БУДОВУ ДОМУ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ, ПИШЕ:

НАШІ СОЮЗОВЦІ—СЛАВНІ ГРОМАДЯНЕ. ВОНИ НЕ ОДНУ ДОБРУ СПРАВУ ПОПЕРЛИ И НЕОДНУ СИРІТСЬКУ СЛЕЗУ ОБТЕРЛИ. ВОНИ Й ПОПРУТЬ ТОЙ ЗАХИСТ, ЯКИЙ ЗАДУМУЮТЬ ПОБУДУВАТИ АМЕРИКАНСЬКІ УКРАЇНЦІ ДЛЯ НАШИХ БОРЦІВ, КОТРІ КАЛІКАМИ СТАЛИ. І СОЮЗОВІ ТОВАРИСТВА НЕ ВІДКАЗАЛИСЯ ВІД ЖЕРТВИ, БОЖ І ВОНИ ВІДОМІ З ТОГО, ЩО ЗАПИСАЛИ СВОЇ ІМЕНА ЗОЛОТИМИ БУКВАМИ В КНИЗІ ЖЕРТВЕННОСТИ АМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНИ. ПОСПІШАЙТЕ, СЛАВНІ СОЮЗОВЦІ, З ВАШИМИ ЛЕПТАМИ, ЩОБИ МОЖНА БУЛО ЗА РІК ОГЛЯДАТИ У ЛЬВОВІ ДІМ З НАПИСОМ:

ДІМ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ — ПОБУДОВАНИЙ ЖЕРТВЕННІСТЮ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

НАШУ ЖЕРТВУ ВИСЛАЛИ МИ ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE

P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

ПОСУХА НА ПОБЕРЕЖУ ТИХОГО ОКЕАНУ.

Не лише на степах Канади була минулого літа посуха. Вона давалася відчути і над берегами Тихого океану, відомими зі своєї вогкости. В Сен Френсиско, Кал., 8 грудня впали перші краплі дощу після першого липня. Одинока вогкість, яка там була за протяг пятьох місяців, се була густа мрака 17. жовтня.

Брак дощів коло Венкувера спричинив те, що нема в ріках води до обертання машин до витворювання електричної сили і місто Венкувер від кількох днів є тільки частинно освітлене.

СУМНА СТАТИСТИКА.

Головний Статистичний уряд у Польщі оголосив виказ запротестованих векслів. В загальному запротестовано 451,712 векслів на суму сто шість міліонів. Найбільше векслів запротестовано в Варшаві, відтак в Лодзі, а на третьому місці стоїть Львів.

ПРОГНАЛИ 9 ТИСЯЧ УРЯДОВЦІВ, БО НЕ БУЛИ КОМУНІСТАМИ.

В цілім Радянськім Союзі переведено чистку урядовців по державних, кооперативних та громадських установах. Така чистка відбувалася так: заповідалося товариський суд в даній установі і кождий з товаришів міг зробити донос на другого товариша праці, що він не комуніст, що підозрілий в контрреволюції, то що. Ті доноси прочитувано на публичнім товариськім зібранні-суді і там одні його боронили, другі оскаржували. При кінці голосували, чи його зредукувати, чи далі лишати в уряді.

На Україні до цеї пори переведено чистку серед 90 тисяч урядовців. Одну десяту узкано за „неблагонадьожних" комуністичному ріжімови і зредуковано з посад. Між зредукованими є богато правдивих, ідейних комуністів, але українських. Хто колинебудь відважився дати себе пізнати як Українець, того зредуковано.

ПІРНУЛА ДУЖЕ ГЛИБОКО.

Нова італійська субмарина пірнула на глибину 335 стіп. Це ще небувала глибина для підводних човнів, з якої вони виходилиб неушкодженими. Вона на цій глибині плавала пів години, а потім спокійно піднеслась на поверхню моря.

БОЖЕВІЛЬНИЙ.

Степан Тересюк з Ґнильця, рогатинського повіту, підпалив стодолу Степана Ропухи й коли пожежа поширилася на инші будинки, палій втікаючи напав на Клементину Притулу й важко її покалічів. Відтак ножем порізав собі черево, підрізав горло й кинувся до керниці, де потонув.

ПОЛЬСЬКІ ГРОМАДЯНЕ НАЙБІДНІШІ.

Польський учений оцінює ціле майно всіх горожан польської держави на 137 міліярдів золотих. Майже половина того майна належить до хліборобів, а не ціла третина до промислу. На одну особу припадає 4,615 зол., або 517 долярів.

Як порівнати це майно з майном громадян инших держав, то американський горожанин є 6 разів богатший, Англієць 5 разів, Німець 2½ рази. Тільки Румуни, Москалі та инші сіромашні народи є бідніші від польських громадян.

НЕСУТЬ КУЛЬТУРУ.

З „Подкарпат. Гласів" з 6-го листопада вибираємо дослівно: „Нова чеська державна школа була 28. X. святочно отворена в селі Терешві. Школа є доцільно уряджена і через неї дістануть чеські учні достойний варстат, довго марно жаданий". — „Доцільне уряджения" це давання безплатно шкільних підручників і потреб, обідів біднішим, щоби тільки заманити „Руснаків". Терешва це чисто українське село.

ЯК ВІТОС НАКИВАВ ПЯТАМИ З ПОЗНАНЯ.

В неділю, 17. листопада, відбувався в Познані конґрес „Пяста" з нагоди десятиліття тамошньої організації цеї партії. На конґрес приїхав з „Пяста" посол Вітос, сен. Кулерський і посли „Пяста", з Великопольщі. Після богослуження в церкві св. Мартина в год. 11-тій почався конґрес в присутности 900 учасників. Повитальну промову виголосив почесний голова „Пяста" Собіш. Але в моменті, коли він підніс оклик на честь посла Вітоса, в салі почався гамір і крики „Проч з Вітосом". Зібрані повставали з місць, а зпоміж селян посипалися гнилі яйця в напрямі президії конґресу. Разом з тим хтось почав стріляти в повітря. Вітос, утікаючи в окруженні ґрупки людей, перевернув прапор окружної управи „Пяста", який упав на землю. Почалася бійка палицями і кріслами, аж припинила її поліція, розвязуючи конґрес.

В часі хвилинної тишини пос. Міхалкевич вже після розвязання конґресу взивав селян, щоби вони залишилися на салі. Але коли його не послухали, він крикнув: „Проч з урядом!" Селяне кинулися на посла Міхалкевича, але поліція його оборонила.

В часі бійки багато осіб побито й поранено. Всіх їх перевязало ратункове поготівля.

КАБІНЕТ ПАРТІЇ ПРАЦІ ВИЙШОВ ПОБІДНО

МАЛОЩО НЕ ПРОВАЛИВСЯ ПРИ ГОЛОСОВАННЮ НАД УГЛЕВИМ ЗАКОНОМ.

ЛОНДОН, 20. грудня. — При остаточнім голосованню над углевим законом за урядовим проектом заявилася всього більшість 8 голосів.

Головними противниками партії праці були ліберали, котрі показали недвозначно, що вони хотіли би довести до повалення уряду та нових виборів у краю. На саркастичні напади Черчила відповідав Мек Донелд, закидуючи лібералам політиканство.

ДЕМОНСТРАЦІЇ БЕЗРОБІТНИХ У БЕРЛІНІ.

ДЕМОНСТРАЦІЇ ПІДЮДЖЕНІ КОМУНІСТАМИ.

БЕРЛІН, 20. грудня. — В кількох більших містах комуністи зорґанізували демонстрації безробітних.

Найбільша така демонстрація відбулася в столиці. Тут поліція заборонила демонстрацію, але демонстранти таки зібралися під ратушем. Між кордоном поліції, що обступив ратуш, та демонстрантами прийшло до бійки. Кажуть, що в демонстрації загинуло двох людей.

У місті Плявен демонстранти кинули вонючі бомби в салю нарад міської ради та заставили радних розійтися домів.

ДЕМОНСТРАЦІЯ ПРОТИ РОСІЇ В АНГЛІЇ.

ТИСЯЧІ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ.

ЛОНДОН, 20. грудня. — В Алберт Гол відбулося величезне демонстраційне віче проти переслідування вір у Росії.

На вічу зявилося коло 8,000 людей. Були на ньому заступлені всякі віроісповідання. Промовляли світські й церковні люде. Говорили протестанти, католики й жиди. Ухвалено резолюції, які закидують большевицькому урядови жорстокість у переслідуванню вір.

ДОМАГАЮТЬСЯ СЛІДСТВА НАД ПАЛЕСТИНОЮ.

ТВОРЦІ ПАЛЕСТИНИ ЗА СЛІДСТВОМ.

ЛОНДОН, 20. грудня. — Ллойд Джордж, Балфур і ґен. Смотс видали спільну публичну заяву, в котрій вказують на потребу докладного розслідження умов у Палестині.

Вони бути авторами проекту конституції для Палестини, але тепер думають, що ся конституція має відай поважні хиби.

ТЯЖКИЙ СТАН РОСІЙСЬКОГО ДЕРЕВНОГО ПРОМИСЛУ.

МОСКОВСЬКА „ПРАВДА" ПРИЗНАЄТЬСЯ.

МОСКВА, 20. грудня. — Як признає московська „Правда", російський деревний промисл находиться у тяжкому стані. Перші три місяці спеціяльної деревної кампанії, що почалася в вересні, а скінчиться в марті, показує поважні недостачі.

Лісні робітники не мають доброї одежі ні їди, працюють кепським знаряддям та не мають відповідної вправи. „Правда" закликує комуністичну молодіж поспішити на поміч лісним робітникам.

СМЕРТЬ ЛЕТУНІВ.

БЕРЛІН, 20. грудня. — Коло міста Нойрупена, яких 38 миль звідсіля, впав на землю експресовий літак воздушного підприємства Ганза. Причиною нещастя була густа мрака. Наслідком зударення загинули два летуни, а механік був тяжко ранений.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА В ЕСПАНІЇ.

БАРСЕЛЬОНА, 20. грудня. — Недалеко від місточка Хеліда зударилися з собою поспішний поїзд та пасажирський омнібус. Наслідком зударення загинули всі пасажири в омнібусі, котрий під ударом поїзду розлетівся на кусні. Льокомотива була теж ушкоджена, але з пасажирів поїзду не потерпів ніхто.

Причиною зударення мало бути те, що сторож на роздорожу заснув та не остеріг омнібуса про наїжджаючий поїзд.

ПРИСУД НА ОФІЦИРІВ-БУНТІВНИКІВ.

МАДРИД (Еспанія), 20. грудня. — Майже рік минув з часу відомої револьти офіцирів еспанської артилерії в Сіюдад Реаль, а доперва сьогодня покінчено суд над виновниками револьти.

Найвищий військовий суд Еспанії скасував три вироки смерти, видані нижчими судами, та засудив всіх виновників на вязницю від 1 до 11 років.

Санчес Ґера, що колись був премієром, буде ще суджений за свою участь у револьті.

СТАРІ ВОРОГИ ПРОСЯТЬ АМНЕСТІЇ ДЛЯ МОНАРХІСТА.

ПАРИЖ, 20. грудня. — Ряд радикально-соціялістичних послів добивається від уряду дарування карн відомому французькому роялістови Леонови Додетови, котрий які два роки тому втік з вязниці та жив з того часу поза границями краю, переважно в Бельгії.

АРАБ ВИОРАВ СКАРБ.

ЄРУСАЛИМ, 20. грудня. — Один Араб, орючи на своїм полі, зачепив плугом об тяжкий предмет. Думаючи, що се пачка з оружам, він побіг до уряду. Прийшли урядники, добули скриню й найшли в ній старі турецькі гроші. Шукали инших скринь і найшли ще три. Разом усі гроші представляли вартість 47,000 долярів. Уряд сконфіскував гроші, а Араба заарештував, закидуючи йому, що він пробував укрити три скрині.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ГУВЕР І КОМУНІСТИ

Коли президент Гувер спасав Росію перед голодом, мабуть не надіявся, що та Росія відплатиться йому так, що з її принуки будуть протестувати проти нього колись в Америці як проти найбільшого ворога Росії. А прецінь так сталося. Вихованки Москви протестували перед Білим Домом у Вашингтоні проти американського уряду й президента як гнобителів народів і робітництва й як виразників мілітаризму, зверненого проти совітів.

Уявім собі на хвилю, що подібний протест відважився хтось зааранжувати в Москві, або в Київі чи Харкові. Або представмо собі, що хтось відважився видати на Радянській Україні якусь відозву в справі оборони запроторених до вязниць українських учених, або рішився скликати в тій справі якесь протестаційне віче. Річ ясна, що такий ініціятивний комітет опинився би сейчас в тюрмі й пішов би під суд, а далі під „стенку". Бо на совітських землях нема місця для протесту і нема ґазети, яка малаб можність бути висловом публичної опінії. Все „казьонне" й добре цензуроване. Часопис є тільки трубою уряду.

В Америці можуть комуністи сходитися на збори, влаштовувати віча, лекції, організувати і перетягати кого вгодно на свій бік. Тут видають комуністичну літературу, мають свої ґазети і спроваджують з совітського краю, що тільки їм захочеться. І тому сміх збирає кождого, коли чує, як тутешні комуністи протестують проти американської тиранії. Особливо смішно нам, Українцям, котрим стільки приходиться витерпіти від московських червоних окупантів.

Большевицькі протестанти думали, що вони Бог зна якого геройства доконають, коли задемонструють перед Білим Домом у Вашингтоні. Цеж небувала річ! Вони знали, що за це геройство жде їх велика ласка з Москви, а невелика кара з боку Америки. От замкнуть їх на кілька годин або й днів і справа на тім скінчиться. Але зате піде розголос по цілім світі. Бач, які комуністи сильні в Америці, вже й перед Білим Домом протестують проти президента, вже й до Білого Дому добираються. А московські ґазети розтрублять, що малощо бракувало, щоби американські „товариші" не вивісили червоного прапора на Білім Домі. Мабуть президент Гувер здавав собі добре з того всього справу, коли не казав карати протестантів, що відбули похід без дозволу. Президент розумів добре, як і розуміє це добре вся Америка, що большевизм не має тут ніякої сили ні значіння. Тому візвав поліцію, щоби випустила негайно арештованих дітваків і відставила їх до батьків, а ті вже хай собі роблять з ними — порядок. Бо урядови нема потреби ними клопотатися.

Б. Дніпрянський.

СУВЕРЕННА УКРАЇНА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАМИРЕННЯ СХІДНОЇ ЕВРОПИ

Про справжнє замирення Східної Европи нічого й мріяти, поки між Польщею та Росією не утвориться певного барієру, а саме поки не повстане самостійна Україна та самостійна Білорусь. На жаль, великі европейські держави ще й досі до цього переконання не прийшли, а польські та російські імперіялісти теж не бажають примиритися з думкою відмовитися від панування над українсько-білоруськими землями. Мало того, вони намагаються виправдати свій імперіялізм тим, що Польща не може існувати як самостійна держава без так званих „східних кресів", а Росія без панування над Дніпром та побережжам Чорного моря. Мовляв, без галицької нафти та західно-українських лісів, як також без українських земель як ринку збуту та терену для польської кольонізації, Польща засуджена на господарську загибіль. З другого боку російські великодержавники запевняють, що без українських портів, як також без нашого вугля, заліза, сталі, чавуну та цукру Росія загубить свою могутність і не зможе у бажаній мірі розвинути своє народне господарство, бо втратить також великий ринок для збуту своєї промисловости. Такі погляди панують у всіх російських та польських громадських колах. Поділяють їх також і польсько-російські соціялісти і навіть комуністи, бо **панування на українсько-білоруських землях є не тільки в інтересі польсько-російських дідичів та капіталістів, а також польсько-російського робітництва, службовців, інтелігенції та по части селян.** Адже на українських землях знаходиться нині величезна скількість польських та російських робітників, урядників, службовців, цебто утворення самостійної Соборної України загрожує цим ґрупам у майбутньому втратити ринок праці та шматок хліба, бо за української влади варстати праці та ріжні служби одержувалиб українські робітники, службовці та урядники. Крім того нині Варшава та Москва провадять на українських землях кольоніяльну політику, яка, як відомо, забезпечує метрополію усякими дуже реальними вигодами та користями. Разом з тим польська та російська держава використовують українські маси також як силу мілітарну, звичайно не в інтересах української нації.

Польсько-російські імперіялісти розуміють, що втрата українських земель безперечно пошкодилаб Польщі чи Росії. Тому Варшава та Москва видумали навіть теорію про те, що „українська нація не доросла до своєї державности", що вона, мовляв, „не здатна утворити державу", що „ніяка українська нація навіть не існує", а це лише „польсько-російські вороги вигадали українську націю", щоб пошкодити Полякам та Росіянам панувати на українських землях. Так вони посилаються на те, що українська нація складається з „Русинів-хлопів", або „мужиків-малоросів", що українське робітництво та інтелігенція попольщилась або зрусифікувались, що тільки невелика купка „гайдамаків чи авантурників" або „контрреволюціонерів" не мириться з польсько-російською неволею та галасує про українську державність. Нарешті не перевелися ще й такі групи, які не визнають навіть існування української культури та уважають українську мову за діялект польської або московської. І це все тільки тому, що польсько-російські імперіялісти сподіваються в цей спосіб виправдати своє панування на українських землях та унеможливити утворення української суверенної держави.

Через це вони не бажають визнати також того, що колись існувала велика українська держава Володимира та Ярослава, що українські князі та гетьмани робили надлюдські спроби відновити прастару державність, що українські трудящі маси проливали нераз свою кров не за Польщу та Росію, а за власну суверенну державу. Проте події останніх років (1917—1919), коли відроджена від вікового сну **українська нація зі зброєю в руках знову розпочала уперто боротися за своє визволення та державність,** примусили таки Варшаву та Москву реально рахуватися з фактами, а не з ілюзіями та вигадками. І от переконавшися, що в наш час, коли в Европі майже всі нації визволились та відновили свої власні держави, а українська нація з залізною конечністю теж стала на цей шлях, вже не можна легковажно іґнорувати великого значіння української проблеми на Сході Европи, польсько-російські імперіялісти, не бажаючи відмовитись від своїх великодержавних змагань, почали уживати тієї своєї старої тактики використання мас, на підставі якої вони в XVII столітті вже раз унеможливили утворення української держави. Так Поляки заявляють, що вони готові підтримати українську визвольну боротьбу за утворення української держави за Збручем, але з умовою, що майбутня Україна буде **в певній злуці з Польщею,** а крім того, що західно-українські землі залишаться і далі під пануванням останньої. Хіба не нагадує нам цей плян Гадяцького договору (1659 р.) з Виговським або взагалі ріжних инших польсько-українських комбінацій, які вигадувала шляхетська Польща в XVII. столітті для боротьби проти Московщини? З другого боку Москва нині визнала українську совітську державність на ґрунті **федеративної спілки з Росією,** щоб таким способом вратувати своє панування над українськими землями за Збручем та галасує про можливість поширення совітської української влади і на ті землі, що тепер знаходяться під Польщею. Проте хіба сучасна залежність української державности від Росії не нагадує нам переяславської угоди з Московщиною (1654 р.) та всеї царсько-імператорської політики українськими силами знищити Польщу, щоб **згодом після обеднання українських земель викорінити в українських масах навіть згадку про українську державність?** Цебто до певної міри сучасне становище на Сході Европи нагадує нашу нещасливу минувшину.

Українські державники в своїх змаганнях добитися визволення української нації повинні в свою чергу **використовувати польсько-російське суперництво** так, щоб не стати мимохіть аґентами ні Варшави ні Москви, щоб майбутні події не привели до того, що українська нація знову буде знаряддям в чужих руках. А це може статися тільки при тих умовах, коли будемо приготовані до збройної розправи з Польщею і Росією та якщо ми здобудемо гарантію від великих держав, що на випадок загибелі совітської влади на сході Европи вони підтримають змагання української нації утворити свою державу на всіх тих просторах Східної Европи, де українське населення складає більшість. Тимчасом слід ствердити, що в Европі вага української проблеми ще не цілком зясована якраз тому, що польсько-російські імперіялісти та шовіністи усякими способами намагаються її затушувати, боячись втратити своє панування на українських землях. Проте й европейська дипльоматія вже переконується, що польсько-російське суперництво буде безперестанно загрожувати новими збройними конфліктами, аж поки Польща та Росія не будуть змушені обмежитися своїми етнографічними межами. Тоді Польща стане державою національною та одмовиться од великодержавної політики, цебто від мрій відновлення історичної ягайлонської державности. Тоді Литва, а також Латвія та Естонія теж визволяться від примари польської експанзії на Балтик. Тільки цей шлях веде до справжнього миру, бо в противному разі Польща завсіди примушена буде витрачати половину свого буджету на армію, а крім того нема ніякої ґарантії, що або Росія або Україна таки не відберуть силою зброї ті неpольські землі, які сучасна Польща теж насильно захопила якраз підчас свого відродження. Адже всім відомо, що Поляки окупували Галичину в 1919 році, що держави бувшої антанти на мировій конференції були власне проти того, а згодом погодилися на окупацію лише на 25 років та обстоювали плебісцит. Мимо того вони зберегли були за собою суверенність і обумовили польське панування певною автономією, чого Польща й досі не виконала. Цебто антанта не бажала віддати цю українську землю Совітській Росії, а чекала вияснення подій на Сході Европи. І хто зна, що було б, якби була утримала Україна або в Москві запанували Колчак та Денікін. (Конець буде).

НА ТЕМИ ДНЯ.

МОСКВОФІЛИ РАДІЮТЬ.

Комуністичні москвофіли-большевики звичайно ізза свого обовязку зі шкіри пнуться та висловлюють „всепідданчу радість" Москві, що її чекисти так старанно розправилися з українськими ученими та культурно-національними діячами, арештувавши аж 156 душ. Кому служиш, то того й треба хвалити, це добре знають і розуміють „старательние малороси" з большевиків.

Так само й побожні москвофіли з „Правди" захоплюються з радости, що влада „Матуся Расеї" на Україні „Накрила Украінскіх Самостійників". Ця побожна ґазетка в свойому засліпленому москвофільстві знайшлася разом з комуністичними посіпаками. Отож тепер радість опанувала ввесь москвофільський табор: чи тих, що називають себе комуністами, чи тих, що називають себе „русскімі людьмі".

Не можна не звернути уваги на те, що й мова всіх москвофілів однакова, яку в покійній царській Росії називали мовою „блатних", себто місьских злодійських елементів. Большевики, відомо, не гидяться найогиднійших московських виразів, щоби „досолити" своїм противникам, а „Правда" пише по „блатному" „Накрили", очевидно не розуміючи, що такого виразу людина, знаюча московську мову, не вживає в тому значінню, в якому його вжила „Правда".

СПЕРШУ ПАН, А ПОТІМ РАБ.

В Ню Йорку так звані „українські комуністи" врядили „Велике віче" для протесту проти нападів на Радянщину всіх чужинецьких держав і т. д. Звичайно, коли віче називалося „українським" і переводилося „в українському робітничому домі", то й малоб бути дійсно українським.

Але „українські" прислужники Москви, як вірні слуги й раби свого пана, розпочали віче промовою якогось Москаля на „чістейшем русском язике", бо не можна, щоби „панська" мова була після „хлопської". Коли казали про Москалів, що „пошкреби Москаля — знайдеш Татарина", то про „українських" комуністів треба сказати: „Пошкреби „українського" большевика — знайдеш раба й москвофіла з часів графа Бобринського".

ТЕЖ РОСІЯ.

В Ню Йорку висвітлюється радянська фільма „Її шляхи". Треба сказати, що фільма поставлена добре, в якій навіть „русинові" із Галичини відведена „почесна" роля організатора большевизму й провідника червоноармейців в Росії.

Всі написи говорять про те, що події розвиваються „в Росії", що дієві особи „Росіяне", що на фільмі показані „російські весільні звичаї" і т. д. Американці вірять цим написам і дивуються гарній ноші „російських селян", охайности й чистоті їх хат і т. д. Лише треба бути Українцем, або добре знати бувшу Росію, щоби зрозуміти, що всі події представлені на Україні, що в картині діють не „російські", а українські люде. Лише в одному місці сказано, що це події біля „Николаєва". Звичайно для чужинця ясно, що Миколаїв у Росії.

Хто хоче переконатися, як московські комуністи старанно закривають усе українське та стараються його видавати за російське, той хай подивиться на картину „Гер вей оф лов". Лиш одні „українські" комуністичні посіпаки розпинаються та кричать про „Радянську Україну", але й вони можуть дочекатися, що нарешті їхній бог Джуґашвілі (Сталін) скаже їм: „Годі вже з вашою Україною, хіба вам повилазило, що я будую велику й могутню Росію?!" Тоді „наші" комуністи оголосять слово „Україна" контр-революційним і тим справа буде покінчена з цією контр-революцією.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. — Отсим заявляється членам Тов. Тараса Шевченка, від. 64 У. Н. Союза в Патерсон, Н. Дж., що мітинґ проголошений на день 21. грудня 1929 р. є не важний. Тому, що се є самоволя фінансового секретаря М. Соса, за що буде відповідати перед урядом і членами.

Леґальний мітинґ річний відбудеться дня 28-го грудня 1929 р.

В. Матвіяс,
предсідатель 64 від. У. Н. С.

ВИКАЗ ЗБІРКИ

на фонди:
1. ФОНД СТИПЕНДІЙНИЙ ІМ. СЕМЕНА ЯДЛОВСЬКОГО
2. ПАМЯТНИК НА ГРІБ БЛ. П. СЕМЕНА ЯДЛОВСЬКОГО

ІМЯ І НАЗВИСКО	РАЗОМ	На Фонд Стипендійний	На Памятник
Ф. Г. Нувел, Лінден, Н. Дж.	$100.00	$95.00	$5.00
Бр. св. Николая, від. 191 ..	27.00	17.00	10.00
Іван Штоґрин з Елизабет ..	26.00	25.00	1.00
Бр. св. Михаїла, від. 142 ...	16.25	7.00	9.25
Тов. Вільна Україна, від. 152	13.75	8.75	5.00
Бр. св. Володимира, від. 98	11.43	6.43	5.00
Тов. Вільна Україна, від. 200	11.00	6.00	5.00
Бр. св. Николая, від. 276 ...	11.00	6.00	5.00
Бр. Преобр. св. Спаса	10.00	8.00	2.00
Бр. св. Михаїла, від. 211 ...	10.00	5.00	5.00
Тов. ім. Ів. Франка, від. 337	10.00	4.00	6.00
Тов. Просвіта, від. 366	8.75	8.75	—
Тов. ім. Т. Шевченка, в. 100	8.00	—	8.00
Сестр. ім. Бесарабової, в. 47	6.25	6.25	—
Атан. Гулей з Бруклина ...	6.00	5.00	1.00
Бр. св. Михаїла, від. 243 ...	5.30	—	5.30
Тов. ім. Драгоманова, в. 181	5.75	—	5.75
Тов. Запорожська Січ, в. 17	5.00	3.00	2.00
Бр. св. Ів. Хрестителя, в. 56	5.00	2.75	2.25
Бр. св. Петра і Павла, в. 27	4.25	—	4.25
Тов. ім. Т. Шевченка, в. 376	3.70	1.95	1.75
А. Глинка, Едмонтон, Кан.	3.00	2.00	1.00
Гр. Дідоха, Нюарк, Н. Дж.	3.00	3.00	—
Бр. св. Петра і Павла, в. 285	2.00	—	2.00
Разом	$312.43	$220.88	$91.55
Попередно проголошено ..	375.00	306.50	68.50
З днем 15 грудня 1929	$687.43	$527.38	$160.05

УВАГА: При надсиланню дальших збірок проситься виразно подавати, яку суму призначується на кождий фонд осібно. Чеки і „моней-ордери" треба виписувати на UKRAINIAN NAT'L ASS'N, і адресувати: P. O. BOX 76, JERSEY CITY, N. J.

Д-р Остап Грицай.

З НАЙНОВІШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Катря Гриневичева: „ШЕЛОМИ В СОНЦІ".

(4)

І це тут з погляду на послідовність та одноцільність розвитку повістевих подій тимбільший промах авторки, що власне в попередній картині (IV), найблизша довірниця княгині, молода Ясиня, донька боярського верховода Гліба Словита, має нагоду підслухати таємні сходини ворожих Романовій династії боярів, що саме загадують накликувати на Галич усіх можливих наїзників, щоб так в каламутній воді ловити для себе товсту рибу в погубу княгині. Так хібаж це не момент конечности для княгині станути тепер віч-на-віч з цими зрадниками й вархолами? Але Гриневичева веде повість так, що княгиня про ці сходини у Словита ні від Ясині — чому? — ні від нікого иншого не дізнається ні слова, хоч цеж діється в Галичі, під її боком, і хто як хто, але Романова вдова повиннаб безумовно знати все найважніше про настрої в столиці тай ділати відповідно до них, значить — в цім випадку — на найблизшій державній раді здемаскувати ворохобників. Цеж тут лінія романової акції в тіснім обєднанню подій і проти-подій, яка просто допрошується в авторки послідовного і ширшого розмальовання. Але щож — наша авторка прогрішується проти такої простолінійної, а з цим і справді артистичної архітектоніки головних подій все наново. Вона воліє переходити при кожній нагоді до нежданих нами, иноді зовсім зайвих, з цілістю тільки посередно повязаних епізодів другоі третьорядного значіння, ніж подбати про картину **одного,** з духа і обставин даного часу зродженого дійства.

І власне ця, рішучо задалеко йдуча здовільність і незгармонізованість принагідних епізодів обнижує в нашій повісти як вартість малюнку епохи так і вартість малюнку виведених в неї людей.

Бо кінець-кінців княгиня Гриневичевої здобувається всього на один-одинокий державний акт помітнішого значіння: на вислання послів до Андрія, а з цим і на стрічу з мадярським королем в Сяноці, хоч суттєва сторона цієї стрічі тут виходить, як я вже зазначив, неясна, читач з малюнку авторки не всилі порозуміти властивої ролі Андрія в даних боставинах принаймενше в обсягу того, чого властиве домагається княгиня тепер від Андрія (XIII). Мадярський король до самого кінця повісти відсунений у двозначну тінь, хоч в історії його роля проти Галича доволі однозначна і такою однозначною повинна вона являтися і в нашій повісти, колиб авторка малювала історичне тло з усею ясністю історичної дійсности, а не наскрізь субєктивним, настроєвим ладом, проміж гущу припадкових, иноді ледви зрозумілих епізодів, які з історією нічогісько не мають спільного. Так після стрічі з королем княгиня як з початку так і на далі, аж до своєї втечі з Галича у Володимир, здана в нашій повісти як безрадна самотниця на ласку й неласку обставин, які примушують її врешті ділати по пляну польського висланника, а в останній хвилі, як ми чули, по наказу Андрія. В боротьбі проти боярів ми тут її не бачимо, проти зазіхань чужих наїздників вона безпомічна, а що більше — без доцільної активности; на відданих собі людей і на прихильному їй простолюддю вона спертися не вміє, взагалі — до ніякого самостійного почину в користь держави княгиня Гриневичевої не надається, що наша авторка — може і проти своєї волі — доказує несвідомо трохи не на кожній сторінці, де розмальовує княгиню.

Ось у перших хвилях, з приходом Романового війська, вона вміє тільки голосити. Ніякого важнішого контакту з довіреними собі не здобуває. Про сходини у Словита не знає нічого. Посольство до Андрія висилає так незручно, що посли мало не падуть жертвами ватаги Словита (VI). Коли вона підчас тризни чує пяний вигук зпоміж ворохобних боярів проти династії, то — пише авторка — „княгиня схилила голову в синій як виїмок неба завої, зрішений в спосіб перемітчений і вийшла живо, за нею владики" (VIII, 44). І на цьому її реакція на цю обиду кінчиться, хоч було вже таки, й доволі часто в історії, що обиджена так смертельно вдова по князеві, коли не зараз, то принайменше в найблизшій будучности веліла обидникові почути гаразд свою руку. Але княгиня Гриневичевої ввесь час ніби в якомусь засвіті. В розд. X. чуємо з уст Дужа, що „тепер княгиня ме правити... Йдуть вісти, що вона схильна до нас, простолюддя... Кажіть, правда те що писці нові закони пишуть, полекші много?" А на це посол княгині, воєвода Добриня: — „Теж вигадав?... Про державу річ, щоб її гайвороння не порозтягало по незахідних місцях, а той... закони!" (X, 60). — Одначе я не знаю, чи не помилився тут здорово наш шановний вельможа, коли гукнув, що нічого і дбати про нові закони, коли гайвороння насуває на державу. Бо як-не-як, а всякому гайворонню богато легше розклювати державу, повну внутрішнього розкладу, ніж ту, що стоїть залізними основами своїх мудрих і гаразд хоронених законів. І коли простодушний Дуж надіється нових законів від княгині, то він тут висловлює щось, чого й читач нашої повісти надіється ввесь час від княгині, а саме:

Якоїсь доцільної праці володарки, якоїсь активности в користь держави й народу, прихильностиж якого треба їй тепер, як ніколи.

(Дальше буде).